



ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПОДАТКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЛАТВІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ігор ТАРАНОВ

Розглянуто сучасну податкову систему Латвії з моменту здобуття незалежності до інтеграції в ЄС. Комплексно проаналізовано структуру податкової служби. Оцінено можливості використання латвійського досвіду оподаткування для України.

The modern tax system of Latvia is considered from the moment of independence receipt to integration in EU. The structure of tax service is complex analysed. Possibilities of the use of Latvian taxation experience are appraised for Ukraine.

Інтеграція України в Європейську спільноту є стратегічним завданням економічної політики держави на сучасному етапі її розвитку. Необхідною передумовою для реалізації цього завдання є адаптація законодавства України, в тому числі й податкового, до вимог ЄС. Внаслідок цього може сформуватися правове середовище, наближене до вже існуючого в країнах-членах співтовариства. Здійснити заходи з адаптації національного податкового законодавства до стандартів ЄС неможливо без вивчення досвіду та практики країн, що є членами ЄС. З огляду на це, особливої актуальності набирає дослідження досвіду оподаткування в країнах Європейського Союзу.

Латвія є однією з небагатьох країн співтовариства, якій вдалося за короткий проміжок часу впорядкувати власне податкове законодавство та побудувати податкову систему досконалої структури. Тому, досвід цієї країни може бути позитивним для України з метою проведення податкових реформ і заслуговує на увагу та всебічне вивчення.

У здобутках вітчизняної фінансової науки ми не знаходимо праць, які були би безпосередньо присвячені вивченню досвіду оподаткування у Латвійській Республіці як після проведення реформи державних фінансів (після проголошення незалежності), так і після вступу в Європейський Союз. Зарубіжні наукові джерела з даного напрямку дослідження вирізняються наявністю декількох праць [1; 2]. Проте, вказані дослідження лише розкривають окремі тенденції оподаткування у Латвії, акцентуючи увагу на помірному податковому навантаженні та особливостях справляння податків із доходів і прибутків [1, 466–470]. Або ж оглядово та довідково подають загальну інформацію про основні види податків, які входять до складу податкової системи країни [2, 703–705]. Організаційно-структурні аспекти функціонування податкової системи Латвії, аналіз ефективності справляння податків у цій юрисдикції не знайшли відображення у дослідженій нами науковій літературі.

Із врахуванням цього, вважаємо за доцільне розглянути діючу податкову систему Латвії,

дослідити сучасні технології справляння податків, що сприяють ефективному оподаткуванню та мобілізації податкових надходжень без зазіхання на фінансову свободу платників податків.

Розглянемо передумови виникнення сучасної податкової системи Латвії. Опрацьовані матеріали наведені у табл. 1.

Як видно з табл. 1, основна увага латвійського уряду акцентувалась на створенні

Таблиця 1

Етапи становлення та розвитку податкової системи Латвії

Рік	Головні події
1994	<ul style="list-style-type: none"> ➤ реформа виконавчої та законодавчої влади, внаслідок чого Кабінет міністрів втратив повноваження щодо встановлення митних тарифів. Ці повноваження повністю перейшли до Сейму; ➤ створюється Служба державних доходів, яка розпочала розширення, будівництво та благоустрій митних контрольних пропускних пунктів.
1995	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кабінет міністрів затверджує правила "Про реєстр платників податків". Створюється єдина база даних усіх платників податків; ➤ у складі Служби державних доходів створено Департамент фінансового розшуку. За результатами спільної діяльності Департаменту фінансового розшуку та Відділення Генеральної прокуратури Латвії з питань державних доходів було розглянуто декілька судових справ про несплату податків. Винуватців було суворо покарано, про що широко інформувалась громадськість.
1996	<ul style="list-style-type: none"> ➤ згідно договору між урядами Великої Британії та Латвії у латвійську податкову систему впроваджуються розробки британської фірми "Crown Agents". Зусилля британських партнерів були спрямовані на удосконалення діяльності митниці у Латвії та боротьбу з контрабандою; ➤ розпочалася масштабна інформатизація Служби державних доходів.
1997	<ul style="list-style-type: none"> ➤ прийнято закон "Про винагороду за надання інформації щодо порушення митних правил та податкових законів", який передбачає винагороду осіб, котрі вказали на порушення або його виявили, в розмірі до 35% від загальної вартості контрабандного товару.
1998	<ul style="list-style-type: none"> ➤ запроваджено прийняття службової присяги працівниками Служби державних доходів, митного та податкового управління; ➤ в галузі міжнародного права латвійська митниця уклала угоди про співпрацю з окремими європейськими країнами. Такі угоди сприяють зменшенню потоків контрабандних товарів; ➤ в межах податкової конвенції на рівні двосторонніх відносин укладені угоди між державними податковими службами Латвії та інших країн "Про співробітництво та обмін інформацією", а також "Про запобігання подвійному оподаткуванню і несплаті податків".
1999	<ul style="list-style-type: none"> ➤ з метою реалізації Проекту модернізації Служби державних доходів між Латвійською Республікою та Світовим банком укладено кредитну угоду; ➤ реорганізовано інформаційну систему Служби державних доходів Латвії. Для цього здійснено: модернізацію облікової системи податків; верифіковано та уніфіковано податковий реєстр з іншими державними реєстрами; запроваджено в практику автоматичний обмін інформацією в електронному вигляді між реєстром мешканців, реєстром підприємств, агентством державного соціального страхування; утворено глобальну мережу Служби державних доходів, до якої підключено усі її територіальні підрозділи, митні пункти та пункти прикордонного контролю; розпочато створення інформаційної системи управління й статистичної інформаційної бази даних про податки, їх платників і митних клієнтів; ➤ у практику введено принцип ротації податкових чиновників по всіх підрозділах Служби державних доходів. Це розширило можливості для кар'єрного росту працівників.
2000	<ul style="list-style-type: none"> ➤ створено офіційну інтернет сторінку Служби державних доходів Латвії.
2001	<ul style="list-style-type: none"> ➤ з метою покращення спрощеного декларування доходів та об'єктів оподаткування удосконалено інформаційну митну систему. Основні завдання такого удосконалення випливають з вимог ЄС щодо надання митної інформації.
2002	<ul style="list-style-type: none"> ➤ здійснено заходи щодо стратегічного планування економічного розвитку Латвії, її бюджету, управління фінансами, декларування та інкасації податків, погашення податкового боргу, застосування податкового аудиту та податкового розслідування.
2004	<ul style="list-style-type: none"> ➤ вступ Латвії у Європейський Союз; ➤ завершення модернізації Служби державних доходів.

Складено автором самостійно за [4].

потужної інформаційної системи, яка б унеможливила неправильне тлумачення норм податкового законодавства, спростила механізми доступу працівникам податкових органів до масиву необхідної службової інформації. Значна увага також приділяється і формуванню високої податкової культури серед платників податків. Для цього ефективно використовуються як репресивні заходи (покарання платників податків), так і стимулювання осіб, які допомагають державі виявити порушників податкового та митного законодавства. Надати інформацію про тих, хто позбавляє бюджет належних йому коштів незаконним шляхом у Латвії є високо моральним вчинком. Окрім цього, ми спостерігаємо провідну тенденцію у функціонуванні податкової системи Латвії – підпорядкування спільним фіскальним інтересам ЄС.

Політику держави у сфері справляння податків Латвії реалізує Державне податкове управління, яке підпорядковане Міністерству фінансів. Структура управління зображена на рис. 1.

Розглянувши підрозділи латвійського податкового управління легко помітити відмінності, які його відрізняють від структури ДПА України. Наприклад, до його складу входить національне митне управління, прототип якого в Україні є цілком самостійним. Логічно такий підхід у формуванні структури фіскальних органів є цілком виправданий: виконавча влада, що займається збором податкових надходжень має єдине керівництво, спільні та виважені цілі й уніфіковані методи діяльності. Не виникає проблеми так званого внутрішнього перерозподілу показників виконання бюджетних призначень (між податковою та митною службами), адже податкове управління підпорядковане Міністерству фінансів, яке формує бюджет. В Україні дана проблема стоїть досить гостро: ДПА України, по суті, володіє статусом міністерства і не є складовою частиною Міністерства фінансів. Митна служба України також функціонує окремо, хоча разом із ДПА України є безпосередніми виконавцями бюджетних призначень щодо збору податків. Така структурна незалежність є причиною

розбіжностей статистичних даних і звітів про виконання показників податкових надходжень, а це, у свою чергу, не дає можливості для якісного прогнозування та планування податкових надходжень на майбутні податкові періоди.

Варто також відмітити те, що обов'язки по детінізації неоподаткованих доходів у Латвії покладаються на управління фінансової поліції. Це особливо важливо з огляду на глобалізацію світової економіки і сприятливий податковий клімат Латвії. Останнє послужило поштовхом до припливу в економіку Латвії капіталу, що інколи має сумнівне походження. Саме легальність його походження і має встановити фінансова поліція. Загалом назва "фінансова поліція" за своїм змістом є ширшою ніж назва "податкова міліція". Це і зумовило більш ширші повноваження цього підрозділу латвійського податкового управління, якщо провести порівняння з правами та повноваженнями податкової міліції в Україні. Інших суттєвих відмінностей щодо організаційної структури податкових служб Латвії та України нами не виділено.

У табл. 2 наведено звичайну, доступну для пересічного платника податків та будь-якої зацікавленої особи, статистичну інформацію, яка дає загальне уявлення про податкову систему Латвії. Перше, чим привертає увагу табл. 2 – це незначна чисельність працівників у державі, яка безпосередньо займається справлянням податків. Якщо провести звичайний розрахунок простого коефіцієнта службового навантаження працівника державного податкового управління Латвії (*K_{сн}*) за 2006 рік, то виявиться, що він дорівнює 345,8:

$$K_{сн} = K_{пн} / Ч_{пну}, \quad (1)$$

де *K_{пн}* – загальна кількість платників податків, що перебувають на обліку в Державному податковому управлінні Латвії та сплачують податки;

Ч_{пну} – чисельність працівників Державного податкового управління Латвії.

$$K_{сн} = ((141200 + 1697000 + 66340) / 5508) = 345,8.$$

Для порівняння в Україні у 2006 році в органах Державної податкової служби працювало 58678 осіб [5, 73]. Загальна кількість платників

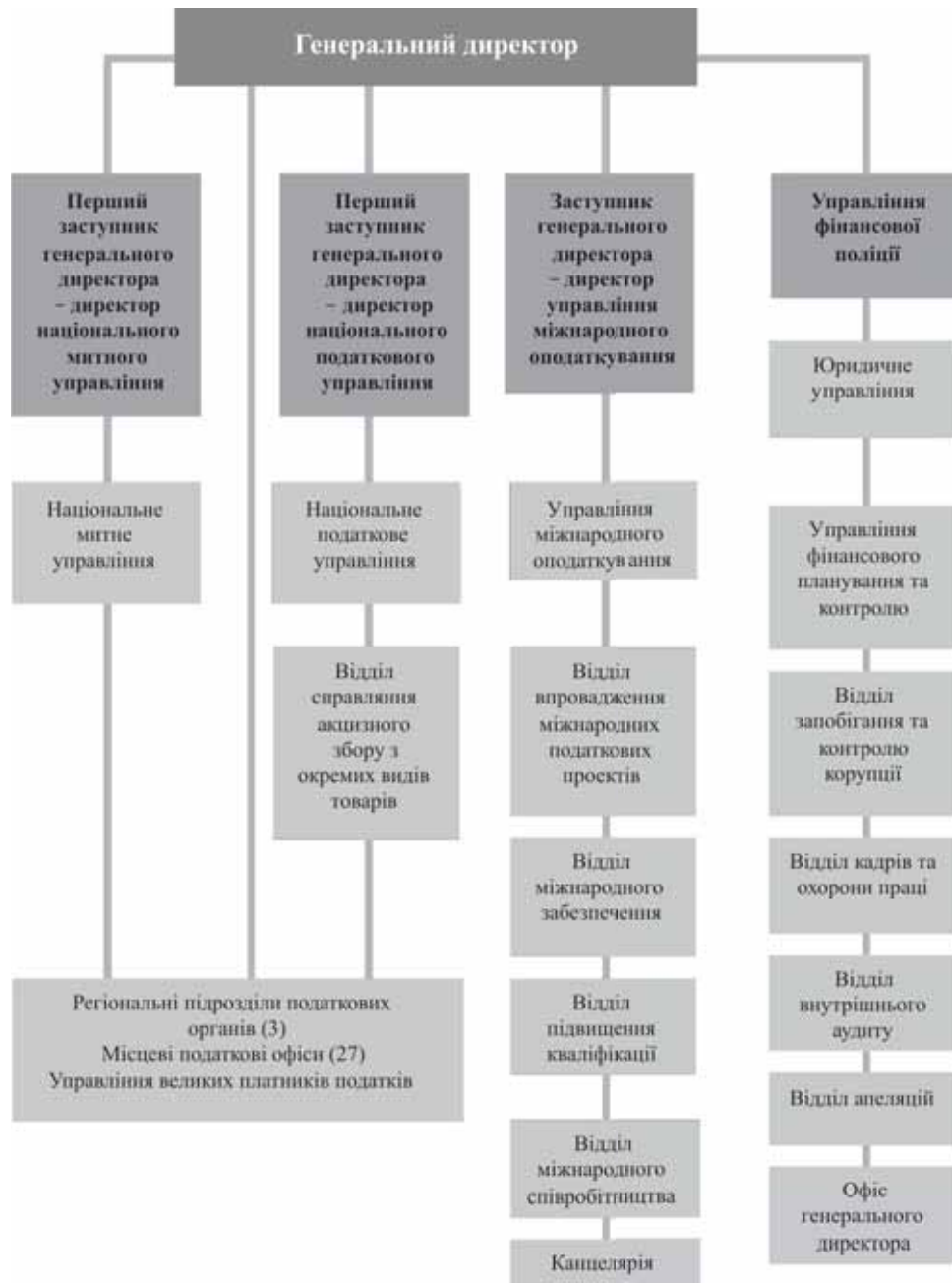


Рис. 1. Структура Державного податкового управління Латвії

податків за цей же період в Україні становила 3181505 осіб [5, 42–48]. Підставивши ці дані у формулу 1, ми отримали $K_{сн}$ для України за 2006 рік, яки дорівнює 54,2.

Отже, з погляду на проведені нами розрахунки вітчизняна практика справляння податків характеризується нижчим коефіцієнтом службового навантаження на одного працівника по-

Таблиця 2

Загальні відомості щодо функціонування податкової системи Латвії

Чисельність працівників Державного податкового управління Латвії за 2006 рік, осіб	5508
Чисельність платників у розрізі окремих видів податків за 2006 рік, осіб	<ul style="list-style-type: none"> ➤ юридичні особи – 141200 (без платників ПДВ) ➤ фізичні особи – 1697000 (без платників ПДВ) ➤ платники ПДВ – 66340
Податкові надходження за 2006 рік:	
Загалом, млн. латвійських лат (LVL)	3436,16 (EUR 1 = LVL 0,7028)
Надходження від прямих податків, млн. латвійських лат	911,08 (податок з доходів фізичних осіб, податок на дохід юридичних осіб)
Надходження від непрямих податків, млн. латвійських лат	1331,15 (ПДВ, акцизний збір, податок із приватних легкових автомобілів та мотоциклів, мито)
Внески до соціальних фондів, млн. латвійських лат	1000,2
Інші податкові надходження, млн. латвійських лат	193,73
Питома вага платників податків, які скористалися можливістю подачі електронних форм податкової звітності за 1-й квартал 2007 року у розрізі окремих видів податків (%):	
Податок з доходів фізичних осіб	< 1%
Податок на дохід юридичних осіб	< 1%
ПДВ	< 20%

Складено автором самостійно за [4].

даткового органу, ніж у Латвії. В першу чергу це зумовлено тим, що чисельність працівників податкової служби в Україні більше ніж удесятеро перевищує цей же показник у наших прибалтійських колег. Загальна ж кількість платників податків у Латвії лише вдвічі менша, ніж в Україні. Відповідно перспектива скорочення чисельності службовців податкових органів в нашій державі є об'єктивною необхідністю, якщо уряд буде прагнути до підвищення ефективності справляння податків та заощадження видатків на утримання податкової служби.

Сучасні податкові технології не можуть бути ефективними без використання звітування платників податків перед податковими органами засобами електронного зв'язку. Відомо, що найбільших успіхів у цій сфері податкових комунікацій досягла Естонія [3, 17–18]. Однак, у Латвії процес впровадження форм електронної податкової звітності перебуває на стадії початкової реалізації. Як видно з даних табл. 2, інтенсивно впроваджуються лише електронні звіти по ПДВ, що є досить подібним до української практики

оподаткування. Однак, ми не досягли ще рівня Латвії щодо подачі електронних податкових декларацій по податку з доходів як фізичних, так і юридичних осіб. Низький відсоток цього показника у Латвії спричинений тим, що платники податків намагаються скористатися безпосередньою консультативною допомогою працівників податкової служби, адже заповнення форм декларацій вимагає ґрунтовних знань податкового законодавства. "Ми ваші партнери з добровільного виконання податкових зобов'язань" – це гасло Державного податкового управління Латвії. Воно і спонукає платників не нехтувати візитами до податкових офісів.

Латвійська податкова система функціонує з використанням законодавчої бази, що набула чинності ще 1995 року – з моменту проголошення курсу на євроінтеграцію та адаптацію законодавства до вимог Європейського Союзу. У подальшому змін зазнають лише ставки податків, але ці зміни позитивно сприймаються платниками, оскільки сукупний податковий тягар знижується (рис. 2).

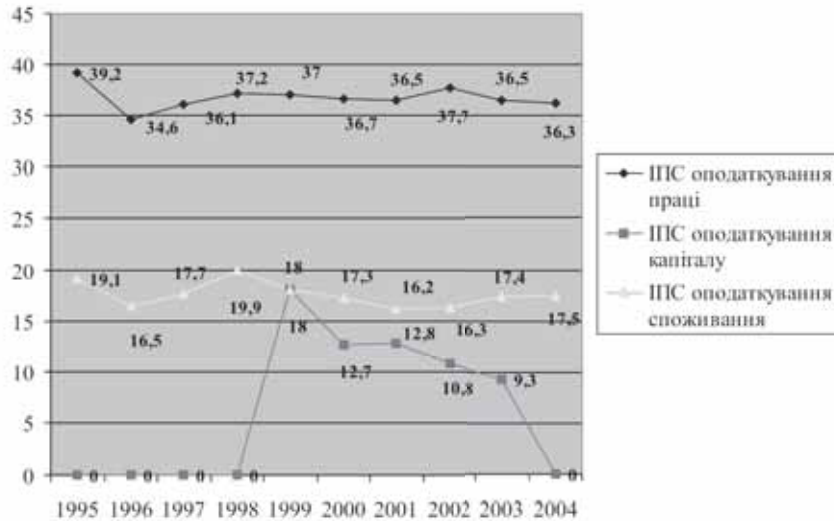


Рис. 2 Динаміка змін імпліцитних податкових ставок (ІПС) у Латвії на окремі об'єкти оподаткування у 1995–2004 рр. (у процентах)

Як свідчать дані з рис. 2, упродовж десяти років податкові ставки у Латвії насправді зазнавали певних змін, однак вони зменшилися у порівнянні з початково встановленим їх розміром у 1995 році. Так, оподаткування доходів громадян від найманої праці за досліджуваний нами період зменшилося на 2,9 процентних пункти (39,2–36,3), оподаткування капіталу – майже на 18 процентних пунктів (18,0–0). Найбільш суттєвих змін зазнало оподаткування процесів споживання: від зниження на 1,6 процентних пункти (19,1–17,5), аж до використання нульової ставки щодо поставок всередині ЄС.

Така незмінність податкового правового поля є реальним втіленням одного з важливих принципів оподаткування – стабільності. Адаже при тривалому використанні одних і тих же нормативно-правових актів забезпечується високий рівень їх розуміння, вивчення та засвоєння платниками податків. Відомо, що принцип доступності в оподаткуванні (зрозумілості норм податкового законодавства) саме у такий спосіб і реалізується. У цьому вбачаються вигоди і держави – зменшується кількість податкових правопорушень й необхідність витрачання додаткових бюджетних коштів на

стягнення сум бюджетних призначень, і платників податків – не виникає потреба на додаткові витрати по найму податкових радників, які би надавали допомогу в роз'ясненні незрозумілих питань оподаткування.

Таким чином, одним із важливих чинників, що справляє певний вплив на функціонування системи оподаткування є зрозуміле та стабільне законодавство.

З 1 січня 2003 року у Латвії значно послабився податковий тиск на підприємців та громадян, спрощено механізми справляння податків. Реформована податкова система Латвії є простою і зрозумілою для платників, що приваблює іноземних інвесторів.

Загальний рівень фіскального навантаження у Латвії є одним із найнижчих у Європейському Союзі. Наприклад, у 2003 році воно становило 29,1% від ВВП, а у 2004 році – 28,6% (найнижчий показник серед членів ЄС спостерігається тільки у Литві). За цим показником Латвія займає серед 25 членів ЄС (ЄС-25) 8 місце.

Непрямі податки складають найголовнішу частину податкових доходів у Латвії із часткою 41,8% у 2004. Це відносно більша величина

ніж середня по ЄС-25, тоді як прямі податки становлять лише тільки 27,6% у загальному підсумку. У 2003 році частка прямих податків становила 29,1% ВВП при середній такій величині у країнах Євросоюзу за цей же період – 31,6%. Натомість питома вага непрямих податків у складі ВВП за цей же податковий період не значно, але перевищує середню величину по країнах-членах товариства і у 2003 році становила 39,4% (ЄС-25: 33,8%).

Стосовно внесків до фондів соціального страхування слід відмітити наступне: частка податкового навантаження на платників податків із метою формування коштів фондів соціального страхування є майже такою, як у Європейському Союзі. Так, у 2003 році вона становила 31,5% ВВП (ЄС-25: 34,5%), а у 2004 році – 30,6%.

Особливістю діючої податкової системи Латвії також вважається практично відсутні місцеві податки. На перший погляд, це могло б дестабілізувати фінанси органів місцевого самоврядування адже вони не володіють жодною фінансовою автономією. Однак, своє вирішення ця проблема знайшла у традиційний спосіб: через механізм перерозподілу надходжень від загальнодержавних податків. Завдяки цьому, місцеві фінансові органи одержують із центрального бюджету майже 17,9% загальних податкових надходжень (за даними 2004 року). Значення цього показника у Латвії перевищує середній по ЄС-25 за цей же період на 7 процентних пункти. У свою чергу це свідчить про відсутність жорсткого імперативного втручання ЄС в національну практику оподаткування, якщо це не шкодить спільним економічним інтересам Європейського Союзу.

Окремої уваги заслуговують особливості справляння податку з доходів підприємств у Латвії. Насамперед, розглянемо як змінювався розмір ставки цього податку: якщо у 2001 році вона становила 25%, у 2002 році – 22%, у 2003 році – 19%, то у 2004 році – вже 15%. Таким чином, ми схильні до думки, що саме факт вступу Латвії у ЄС і призвів до такого зниження ставки податку з доходів підприємств. У Європейському Союзі досить жорстка податко-

ва конкуренція, а особливо коли йдеться про потенційні бюджетні надходження. По-перше, низька податкова ставка завжди є привабливою для суб'єктів господарювання, а по-друге, сприяє притоку капіталу та поживляє інвестиційні процеси. До інших, привабливих з точки зору фіскальної практики, складових адміністрування податку з доходів підприємств у Латвії, на нашу думку, варто віднести такі:

- законодавчо дозволений розмір амортизаційних відрахувань в межах від 10% до 70% на рік;
- малі підприємства, в яких працює до 25 осіб і статутний фонд яких не перевищує 70000 LVL, або в яких річний оборот нетто не перевищує 200000 LVL, можуть скористатися 20% податковою пільгою (зменшення належної до сплати в бюджет суми податку). Тобто, своє податкове зобов'язання такі платники обчислюють за ставкою 15%, однак належна до сплати в бюджет сума податку становить 80% податкового зобов'язання. Даний механізм стимулювання розвитку малого бізнесу в Латвії є досить успішним і сприяє формуванню у суспільстві так званого середнього класу за рівнем заможності та доходності.

Оподаткування дивідендів проводиться із застосуванням практики одноразового механізму: податок утримується на корпоративному рівні за ставкою податку на дохід 15%. Виняток становлять лише дивіденди, які виплачуються фірмами, що провадять діяльність у СЕЗ. Такі дивіденди оподатковуються за ставкою 10%. Отже, інвестування фінансових ресурсів в бізнесові структури СЕЗ Латвії є більш вигіднішим для інвесторів з огляду на помірне оподаткування. Це і призвело до досить жвавого розвитку СЕЗ Латвії і позбавило уряд республіки необхідності вишукувати будь-які інші, окрім податкових важелів, механізми приваблення капіталу та стимулювання інвестування коштів у СЕЗ.

Надзвичайно розбудована система соціального захисту та соціального страхування стала наслідком адаптації податкового зако-

нодавства до стандартів ЄС. Вона побудована за принципом: "плати тоді, коли заробляєш" і складається із 5 страхових фондів:

- пенсійне страхування;
- страхування здоров'я;
- страхування на випадок безробіття;
- страхування від нещасних випадків;
- страхування від хвороб та по догляду за дитиною.

Мінімальна база для нарахування внесків на соціальне страхування – 1230 LVL. Проте, внески стягуються до межі доходів у розмірі 19900 LVL, а доходи, які перевищують вказану межу – не підлягають такому оподаткуванню. Розміри внесків на соціальне страхування наведені у табл. 3. Дані табл. 3 підтверджують те, що Латвія використовує досвід США та інших країн ринкової економіки в частині формування ставок відрахувань: наймані працівники сплачують внески разом із працедавцем, а не перекладають весь податковий тягар на нього. В Україні не використовується така практика в силу різних причин. Однак, ми вважаємо, що перенесення податкового тягаря з працедавця частково на працівника сприяло б підвищенню рівня оплати праці за рахунок вивільнення з-під оподаткування коштів. В кінцевому підсумку бюджет отримає надходження за рахунок податків на споживання, адже фізичні особи здебільшого отриману грошову винагороду за виконану працю спрямовують на особисте споживання.

Практика оподаткування нерухомого майна в Латвії полягає у використанні податку на нерухомість, надходження у бюджет якого залежать від кадастрової оцінки нерухомого майна. Тобто, податкове управління разом з іншими державними органами докладають зу-

силь по правильному веденню кадастру нерухомості, який і слугує вихідним інформаційним масивом для обрахування податку за ставкою 1,5%. Багатовекторність дискусій щодо запровадження такого податку в Україні вже триває з 1996 року, однак в реальності зміни ще не відбулися. Ми поділяємо думку тих фахівців, які наполягають на необхідності справляння в Україні податку на нерухоме майно, адже він вважається вагомими потенційним джерелом доходів місцевих бюджетів.

Оподаткування процесів споживання у Латвійській Республіці відбувається за вимогами ЄС. На противагу цьому, українські реалії справляння податку на додану вартість є більш ліберальними щодо визначення кола платників цього податку. Так, в Україні платниками ПДВ визнаються суб'єкти, в яких річний оборот перевищує 300000 грн. (приблизно 110880 євро), а в Латвії платниками податку реєструються особи, в яких цей показник дорівнює 14400 євро. Отже, фінансовий поріг реєстрації платників ПДВ є невисоким. Стандартна (базова) ставка ПДВ становить 18%, що є на 2 процентних пункти нижче ніж в Україні, однак в Латвії використовується понижена ставка податку (для оподаткування товарів першої життєвої необхідності) 5%. До переліку таких товарів віднесено: основні продукти харчування, книжки та підручники, газети та журнали, готельні послуги, послуги з поховання тощо. Система пільг не є розгалуженою: звільняються від ПДВ медичні та стоматологічні послуги. Особливості використання нульової ставки головним чином впливають із вимог законодавства ЄС (для оподаткування експортних операцій, імпорتنних операцій, що сприяє здоровій конкуренції на ринку товарів

Таблиця 3

Розміри вересків на соціальне страхування у Латвії за 2004 р.

Платники	Ставка (%)
Наймані працівники (працедавець сплачує 24%, а робітники – 9%).	33%
Працедавець (додаткові внески у Фонд страхування від нещасних випадків)	0,09% (від винагороди за виконану роботу працівниками брутто)

Складено автором самостійно за [3].

і послуг, оскільки імпорتنі товари й послуги не підлягають автоматичному подорожчанню за рахунок оподаткування ПДВ), операції всередині ЄС.

Традиційно інтереси науковців також зосереджуються навколо проблеми оподаткування доходів фізичних осіб. Податкові технології Латвії з цього приводу побудовані на використанні пропорційної податкової ставки, як і в Україні та багатьох інших країнах Європи. Ставка податку є досить високою і становить 25%. Платниками податку виступають резиденти Латвії (особи, які мають постійне місце проживання у Латвії, або перебувають на території країни не менше 183 дні у податковому році. Податковий рік співпадає із календарним та фінансовим). До складу оподатковуваних доходів окрім традиційних (доходи у формі зарплати (в тому числі натуральна оплата праці), доходи від зайняття підприємницькою діяльністю, якщо вони не підлягають оподаткуванню податком з підприємств) також включаються будь-які доходи від нерухомості: здача в оренду, продаж тощо. Зазвичай податок із доходів фізичних осіб характеризується широким переліком неоподатковуваних доходів та пільг. Для прикладу, у Латвії не підлягають податкуванню такі доходи:

- дивіденди з доходів фірм, які сплачують податок на доходи підприємств;
- депозитні доходи від кредитних інституцій;
- страхові виплати;
- виграші у грошові та речові лотереї;
- аліменти;
- рентні виплати, державні пенсії та інші виплати з пенсійних фондів;
- доходи, які визначені окремими законами;
- стипендії навчальних закладів;
- надходження від успадкованого майна, за винятком подарунків фізичних осіб;
- грошові та речові премії за участь у спортивних змаганнях, якщо їх сукупна вартість не перевищує 150 LVL, а також грошові премії та призи за участь у міжнародних змаганнях, загальною сумою до 3000 LVL в поточному податковому році;

- будь-які допомоги та суми компенсацій понесених витрат;
- доходи від продажу майна, за винятком доходів від продажу товарів, які вироблені з метою продажу та одержані для цього;
- надходження від продажу сільгосппродукції в обсягах до 3000 LVL;
- субсидії для сільгосппродукції;
- інші доходи, які визначені законодавством.

Варто відмітити, що розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян у цій країні становить з 2005 року 37 євро на місяць.

Отже, податкова практика в галузі оподаткування доходів громадян спирається на чітке законодавство, пропорційну податкову ставку, достатньо широкий спектр податкових звільнень і відносно невисокий, як для країн ЄС, розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Для України варто звернути увагу саме на розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, адже в нашій країні він уже не змінювався з 1996 року і становить всього лише 17 грн. (на сьогодні це приблизно 2,2 євро). Латвія потрапила у групу європейських країн із помірним податковим навантаженням. Цю прибалтійську державу можна рекомендувати у якості місця проживання фізичних осіб-громадян скандинавських держав, а також мешканців інших країн балтійського регіону, чиї доходи є достатньо високими, а в країнах їх резидентства ставки податку вищі.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що європейське оподаткування базується на засадах стабільності податкового законодавства, помірному податковому тиску, інвестиційній привабливості та державній турботі про платників податків. Ми доходимо висновків, що оподаткування у Латвії відіграє провідну роль у соціально-економічному розвитку держави для реалізації її функцій, фіскального потенціалу та соціально-економічної доктрини, а також сприяє оновленню податкових технологій фіскальних органів.

Для України вважаємо доцільним є запозичення латвійського досвіду оподаткування щодо:

- запровадження амортизації основних фондів за більш вищими нормами. Це дало б змогу швидше технологічно та технічно переоснащувати й оновлювати виробничі потужності. Результат міг би полягати у нарощуванні обсягів виробництва та реалізації випущеної продукції і, як наслідок зростання податкових надходжень до бюджету;
- прийнятого для платників податків рівня оподаткування дивідендів, що спонукає до реінвестування таких коштів і стимулює інвестиції в національну економіку загалом;
- диференціації ставок ПДВ, про що вже неодноразово зазначалось у науковій та фаховій літературі, адже принцип соціальної справедливості в оподаткуванні передбачає зменшення податкового тягаря для малозаможних верств населення. Саме така категорія платників і потребує державної турботи шляхом зниження ПДВ на продукти харчування, інші соціально важливі товари;
- зміни практики формування доходів окремих страхових фондів. Зменшення платежів для підприємств із цього приводу є свого роду внутрішнім джерелом фінансування виробничих потреб. Цілком зрозуміло, що такий підхід стимулюватиме підвищення рівня оплати

праці та рівень легально виплачуваних доходів працівникам.

Розвиток національної економіки, суспільних відносин значною мірою залежить від того, наскільки оподаткування є науково обґрунтованим, відповідає реаліям та викликам часу. Безумовно, що вітчизняна практика оподаткування не може бути осторонь світових фіскальних здобутків, але і не може будуватися лише на запозиченні іноземного досвіду. Відтак дослідження проблематики європейського оподаткування доцільно і надалі продовжувати, оскільки це дає змогу моделювати найбільш адекватну реаліям та суспільним і державним потребам податкову систему.

Література

1. Сутырин С. Ф., Погорлецкий А. И. *Налоги и налоговое планирование в мировой экономике / Под ред. Сутырина С. Ф. – Санкт-Петербург: Изд-во В. А. Михайлова, Изд-во "Полуис", 1998. – 577 с.*
2. Owsiak S. *Finanse publiczne. – Warszawa: wydawnictwo naukowe PWN, 2007. – 836 s.*
3. *European Commission. Structures of the taxation systems in the European Union – Data 1995–2004. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. – 2006. – 417 pp. Theme: Economy and finance Collection: Research in official statistics. ISBN 92-79-01850-7.*
4. Офіційна веб-сторінка Служби державних доходів Латвії www.vid.gov.lv (станом на 1 грудня 2007 р.).
5. *Діяльність Державної податкової служби України за 2006 рік. Статистичний бюлетень. Розділ II. – ДПА України. – Київ, 2007. – 89 с.*